

Háború és konfliktus

MÉLYFÚRÁS

A Méltányosság Politikaelemző
Központ folyóiratszemléje

MÉLTÁNYOSSÁG
politikaelemző központ

SZERKESZTŐK

Frisch Dorottya

Kiss Róbert

Lénárd Lili

Tóth Gyöngyi

BEVEZETŐ

A Mélyfúrás a Méltányosság Politikaelemző Központ sorozata, amely a politika értelmezésének nemzetközi trendjeit tekinti át. Ebben részben a nemzetközi politikatudományi folyóiratok orosz-ukrán háború kapcsán született cikkeit szemlélzzük. Minden cikket először egy rövid recenzióval mutatunk be, majd infografikán vizualizáljuk is az írások legfőbb állításait. Így egy könnyen áttekinthető képet kaphat az olvasó arról, milyen főbb állításokat tett a nemzetközi politikatudomány az elmúlt év során a háborúval kapcsolatban.

Ez az áttekintés az egyszerű tudományos érdeklődés kielégítése mellett azért is érdekes, mert rámutat, hogy a tudományos irodalom számos olyan értelmezési keretet is nyújt a háború értelmezésére, amely a magyar, vagy akár a nemzetközi közbeszédben is csak ritkán, vagy egyáltalán nem kerül elő. A cikkek mindegyike egy kicsit közelebb visz mind általánosságban a háború, mind konkrétan az orosz-ukrán konfliktus mélyebb megértéséhez azáltal, hogy olyan fényben világítja meg az aktuális folyamatokat, amellyel pusztán a hazai médiát követve nem, vagy csak elvétve találkozhatunk.

A háború a szemle segítségével így sokkal tágabb kontextusba kerül. A cikkekből egyebek mellett kiderül, hogy milyen mélyebb okok vezethettek a háború kitöréséhez, milyen magyarázatok vannak az orosz hadsereg meglepően kis hatékonyságára, valamint az is, hogy milyen elvek alapján alakíthatják ki a nagyhatalmak stratégiájukat egy ilyen konfliktus esetén. A nagypolitikai és katonai fejlemények mellett a szemle kitér olyan, a háború során gyakran elfelejtett szempontokra is, mint például a civilek ellen elkövetett erőszak mértéke és kiváltó okai. Így az olvasó egy átfogó képet kaphat az orosz-ukrán konfliktus politikai megközelítéseiről könnyen emészthető terjedelemben és az értelmezést segítő illusztrációkkal.

Az összeesküvés-elmélet, mint politikai eszköz

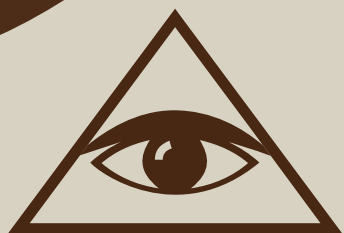
Michael Gentile és Martin Kragh a tanulmányukban azt vizsgálták, hogy a belarusz választások idején (2020.08.09) hogyan alakult a többségében oroszok által lakott mariupoli polgárok véleménye bizonyos összeesküvés-elméletekkel kapcsolatban. Az összeesküvés-elmélet a szakirodalom szerint úgy igyekszik megmagyarázni társadalmi és politikai eseményeket, folyamatokat, hogy bizonyítani próbálja, azok mögött befolyásos, titkosan szervezkedő csoportok vagy személyek állnak.

Korábbi kutatásokból kiderült, hogy az összeesküvés-elméleteknek motiválóan hatnak a terrorcselekmények elkövetőire, felerősítik a konfliktusokat és az idegengyűlöletet. Kitűnő példák lehetnek a náci Németországban a zsidók ellen irányuló elméletek. A Kreml pedig ilyen elméletek terjesztésével igyekszik növelni más államokban a polarizációt és manipulálni a választásokat.

A belarusz választást követően heves tüntetések kezdődtek meg, melyek arra sarkallták az oroszbarát politikai vezetést, hogy propaganda és összeesküvés-elméletek terjesztésével reagáljanak. Az ellenzéket és a tüntetőket rendszerint azzal vádolták, hogy Soros György, vagy a Nyugat érdekeit képviselik, s a kormányzat elleni tüntetéseket is ők pénzelik, fő céljuk ugyanis bekebelezni Ukrajna után Belaruszt is. Ezen felül azt is terjesztették, hogy a NATO az ukrán és belarusz területek elfoglalását tervezi. A propagandát nem csupán Belaruszban, de több ukrán városban – így Mariupolban, ahol a választásokat rögzítették – is sugározta az oroszbarát média.

A kutatás során 1251 embert kérdeztek meg, ebből 276-ot a választás előtt, 975-öt pedig a belarusz választások (2020. augusztus 9.) után, ami pedig érdekes, hogy miután Moszkva és Minszk megkezdte a konspirációs teóriák terjesztését (augusztus 20.) sokkal többen hittek az összeesküvés-elméletekben, a propaganda sikeressége tehát kimutatható.

A kutatásban feltett kérdések közül a legfontosabb az első „Egyetért-e Ön azzal, hogy Ukrajnát külső erők – Soros György, Bill Gates – kormányozzák?” Ezzel augusztus 9. előtt 40-45% értett egyet, az összeesküvés-elméletek terjesztése után pedig 73%, az állítás elutasítottsága pedig 30%-ról 10%-re csökkent. Ez mutatja, hogy a lakosság jelentős része már az elméletek terjesztése előtt is összeesküvés-párti volt, tehát fogadókészség is számottevő a teóriákat illetően.

Az emberek többsége nagy hajlandóságot mutat az összeesküvés-elméletek igazságként való elfogadására

A jól időzített és célzott propagandának kiemelt hatása van, ezért kitűnő eszköz a kül- és belpolitikai viszonyok befolyásolására is

Az intenzív propaganda előtt csupán 43%, míg utána 73% hitte el az ukrnai megkérdezetteknek, hogy Soros Görgy, vagy Bill Gates, mint háttérhatalmak vezetői irányítják Ukrajnát

Michael Gentile & Martin Kragh

International Affairs, Volume 98, Issue 3, May 2022, Pages
973–994,

A photograph of Vladimir Putin, the President of Russia, seated at a wooden podium. He is wearing a dark suit, a white shirt, and a purple tie. Two microphones are positioned in front of him. The background is a blue screen with the Russian letters 'П' and 'г.рф' visible. Overlaid on the image is the title 'Mitől tart valójában Putyin?' in large, white, serif font.

Mitől tart valójában Putyin?

A Journal of Democracy hasábjain jelent meg Robert Person és Michael McFaul írása, mely az Ukrajna ellen indított háborúval kapcsolatban igyekszik Putyin valódi motivációit feltárni és megmagyarázni. A leginkább – és nem csak Oroszországban – elterjedt hírek szerint a NATO bővítése, de főképp Ukrajna NATO-csatlakozásának megakadályozása miatt indította a háborút az orosz elnök. Azonban a liberális demokráciapárti folyóirat szerzői szerint a liberális demokrácia Oroszországba való elterjedése lehetett az egyik fő motiváció.

A tanulmány felsorakoztat számos olyan érvet és idézetet – főként Putyintól, de más orosz vezetőktől is – amik többször jelezték, hogy nincs problémájuk a NATO-val, és arra nem is feltétlenül ellenséggként tekintenek. Putyin még Oroszország NATO-csatlakozását is felvetette 2000-ben Londonban, és világossá tette, hogy az országára Európa részeként tekint, és lát esélyt a jövőben az EU-csatlakozásra is. 2002-ben csatlakoztak a balti államok – Észtország, Litvánia, Lettország – is, melyre Putyin nem reagált érdemben, legalábbis nyilvánosan egyáltalán nem adta jelét ellenérzésének. Ami pedig Ukrajna NATO-hoz való csatlakozását illeti, azt mondta: „... a döntés végül a NATO-n és Ukrajnán múlik...” Ezen kijelentések alapján következtet arra a szerzőpáros, hogy csupán ürügyként használta a NATO-bővítést az orosz elnök - noha a politikusoknál gyakran előfordul, hogy megváltoztatják véleményüket.

A fő állítás tehát az, hogy a valódi félelme nem NATO-val szemben volt. Ezen állítást erősíti a tendencia, miszerint a NATO a '90-es évekhez képest gyengült Európában, nem hajtott végre jelentős fejlesztéseket és állománynövelést, míg az orosz hadsereg modernizálása és fejlesztése eközben folyamatosan zajlott. A tanulmány szerint Putyin valódi félelme, mely a háborúra kényszerítette, az a liberális demokrácia további terjedése, és Oroszországba való esetleges eljutása. Ezt kitűnően jelzi az is, hogy az orosz-amerikai kapcsolatok akkor kezdtek igazán megromlani, amikor az USA demokratikus - nyugatbarát és oroszellenes - erőket támogatott Georgiában (2003), erre pedig az orosz válasz Georgia inváziója volt 2008-ban. Hasonló a helyzet Ukrajnánál, ahol eleinte Oroszország még képes volt hatni Janukovics korábbi ukrán elnökre, hogy állítsa le az EU-csatlakozással kapcsolatos tárgyalásokat, de Ukrajna továbbhaladt a demokrácia felé vezető úton. Ez pedig hosszú távon veszélyes lehet Putyin hatalmára, hiszen a demokratikus értékek tovább terjedése fenyegeti, és a szomszédban demokratizáció hatására is bekövetkező gazdasági fellendülés is alááshatja a Kreml tekintélyét, ami miatt tüntetésekkel, vagy akár forradalommal, de legalábbis erősebb ellenállással kellene számolnia a belpolitikai térben. A szerzők meggyőzően mutatnak rá arra, hogy Putyin miként használta fel ürügyként a NATO bővítést a háború indítására. Azonban az állítás, miszerint a demokratikus értékek továbbgyűrűzésétől való félelem indukálta a háborút, nincs megfelelően alátámasztva.

Röviden

Világszerte elterjedt elképzelés, hogy Putyin azért támadta meg Ukrajnát, mert félt attól, hogy csatlakozik a NATO-hoz .

A tanulmány azonban biznyoítja, hogy ez csupán ürügy, hiszen Putyin maga is felvetette korábban Oroszország NATO-hoz való csatlakozását

A valódi féleleme a liberális demokrácia régióba, majd Oroszországba való bejutása és megerősödése, így a hatalmának veszélybe kerülése

Person, R. & M. McFaul

“What Putin Fears Most”. Journal of Democracy, vol. 33, no. 2, Apr. 2022, pp. 18–27.

A liberális világrend újjászületése?

Lucan Way neves politológus a tanulmányában rámutat, hogy Oroszország február 24-én nem csupán Ukrajna, de a nemzetközi normák ellen is háborút indított. Ami azonban meglepő hogy a támadás nem gyengíti, hanem éppen erősítheti a liberális világrendet, – melynek hanyatlását a közelmúltban egyre több tudós prognosztizálta. Az elmúlt évtizedben ugyanis a bizalom erősen megingott a liberális világrend uralmában, hiszen számos országban erodálódtak a liberális demokráciák – a szerző említi az USA-t és Indiát, valamint kiemeli Magyarországot is. A támadások nem csupán fizikai jellegűek, mint a Krím-félsziget elfoglalása, hanem Oroszország részéről gyakoriak voltak a nyugati országok választásainak befolyásolására tett kísérletek is. Ezen események és folyamatok azonban legfeljebb visszafogott reakciókat váltottak ki – a szerző szerint ez tetten érhető például az Orbán tevékenységét övező csendben maradás esetében az EU részéről, de az oroszok Krím elfoglalását követő szankciók puhaságában is.

Ezúttal viszont a sokszor - jogosan - lassú döntéshozatallal vádolt Európai Unió is gyorsan reagált, és az USA-val közösen az eddigi legerősebb szankciós csomagot léptette életbe, a széttöredezettség helyett pedig egység jellemezte a tagállamokat is; az orosz inváziót a nyugati világ egységesen ítélte el.

A szerző másik érve a világrend újjászületése mellett, hogy az attól távolodni látszó politikusok is ha nem is fordultak vissza, de megtorpant a távolodásuk. A korábban a liberális világrendet gyengítő, oroszokkal jó kapcsolatra törekvő vezetők – pl. Orbán, Vucic – óvatosabbá váltak, és gyengülni látszik Oroszországgal való kapcsolatuk: két határozatot is megszavaztak az ENSZ-ben, amelyben követelik az orosz invázió megszüntetését.

Összegezve tehát az orosz invázió azért okozza a liberális világrend újjászületését/megerősödését, mert megerősítette a nyugati államok értékeken alapuló szövetségét, továbbá negatívan hatott a kihívó Oroszország globális pozíciójára.

Röviden

Oroszország nem csupán Ukrajna, hanem a nemzetközi normák ellen indított háborút

A Nyugat egységesen lépett fel az orosz agresszióval szemben, mely növeli az egymás iránti bizalmat

Nem csupán a normák megerősödéséről, de talán a Nyugat újjászületéséről is beszélhetünk

Lucan Way

“The Rebirth of the Liberal World Order?”. *Journal of Democracy*, vol. 33, no. 2, Apr. 2022, pp. 5–17.

Az alvajáró Nyugat

Dana H. Alin és Erik Jones tanulmánya az alvajárás metaforáját használja a Nyugat viselkedésének leírására, és arra próbál rámutatni, hogy számos jel előre vetítette az orosz-ukrán háborút, azonban ezt nem vették észre Nyugaton. Hasonlítják a helyzetet a Krím-félsziget inváziója előtt kerekén száz évvel kitört első világháborúhoz is, hiszen akkor is a nemtörődömség volt az egyik oka a háború kitörésének: a nagyhatalmak nem vettek tudomást Németország motivációiról, miszerint a gyarmat nélkül maradt ország terjeszkedni szeretett volna, és erre igyekezett is kellően felkészülni.

Az „alvajárásban” hatalmas szerepet tulajdonítanak az első világháború előtt és napjainkban is annak, hogy a kulturális, tudományos élet virágzik, a globalizációs folyamatok felgyorsultak, szabadabbak kereskedelmi szabályok, a vámhatárok száma csökken. A nemzetközi kereskedelem elvileg érdekeltté teszi az országokat a békében, mert mindenki veszít, ha ezek a globális láncok szétszakadnak. A szerzők szerint az ilyen kontextusban élők számára irreális háború kialakulásával számolni, ugyanis az álmvilágból való kilépés korántsem egyszerű.

A szöveg áttekinti a második világháború utáni történelmet, és kiemeli azokat a sikereket, amik a Nyugat elkényelmesedését is okozták, és az orosz-ukrán konfliktus kialakulását pedig elképzelhetetlennek mutatták. Ilyen a Szovjetunió felbomlása, NATO terjeszkedése, a nyugati értékek keleti blokkban való elterjedése, és nem szabad elfelejteni, továbbá a jelenlegi politikai elitek és az állampolgárok számára elképzelhetetlen egy háború, ugyanis jelentős többsége nem élt át háborút az európai kontinensen - s számukra eddig úgy tűnhetett, hogy Fukuyamanának igaza volt, és valóban „vége a történelemnek”.

A fegyveres konfliktus kialakulásának esélyéről olyannyira nem vettek tudomást Nyugaton, hogy az orosz gázfüggőséget sem csökkentették érdemben, ami által nem csupán kiszolgáltatottá váltak Oroszország irányába, de az orosz gazdasági növekedéshez is jelentősen hozzájárultak, ami lehetővé tette többek között a haderő fejlesztését is. Ha legalább a gyanú felmerült volna a háborút illetően, akkor egyértelműen igyekeztek volna elkerülni ezeket a lépéseket.

Az „alvajáró Nyugatnak”, amely belefeledkezett a jólétbe, most nagy árat kell fizetnie a kényelmességéért. Nem csupán a háborúval, a gazdasági problémákkal, hanem az inflációval, de politikai jellegű kihívásokkal is szembe kell néznie.

Röviden

A szerzők szerint számos jel utalt a háború közeli jövőben való kitörésére

A Nyugat a jólét és a hidegháború utáni fellendülés miatt ignorálta ezeket a figyelmeztető jeleket

Az orosz gázfüggőség fenntartásával nem csupán maguknak okoztak energiaügyi és gazdasági nehézségeket, de közvetett módon az orosz haderő fejlesztését is finanszírozták

Dana H. Allin & Erik Jones

Sleepwalking to Solidarity? Russia, Ukraine and the European Dream, *Survival*, 64:3,(2022) 213-222

A photograph of two large, dark, cylindrical cooling towers of a nuclear power plant. They are set against a dramatic sky with orange and yellow clouds, suggesting a sunset or sunrise. The towers are slightly out of focus, with the one in the foreground being more prominent than the one behind it.

Tényleg létezik a nukleáris egyensúly?

Mintahogyan a globalizáció átszövi a világ egészének gazdasági és társadalmi hálóját, az orosz-ukrán konfliktus élesedésével egyre nagyobb aktualitást nyer az elmúlt évszázad biztonságpolitikájának kulcsfontosságú eleme; az atomfegyverkezés. Az erre épülő tudományág évtizedek óta azt kutatja, hogy a nukleáris fegyverek birtoklása milyen hatást fejt ki az országok között kialakuló hatalmi dinamikára. Azonban ezek a kutatások mind arra a felvetésre épülnek, miszerint az szuverén államok tisztában vannak egymás nukleáris harci erejével, tehát a katonai vezetők egy, az ellenségről alkotott, közel valós kép alapján hoznak létre fegyverkezési és védelmi stratégiát. Ezen logika mentén, a nemzetközi politikatudomány egyik fontos alapvetése, hogy a nukleáris fegyverek birtokában álló országok, egymás között csak teljesen végleges, saját magukat is elpusztító szándékkal indíthatnak támadást.

David C. Logan kutatása a nemzetközi biztonság ezen alapelvét, a kölcsönösen biztosított megsemmisítés logikájára épített nukleáris fegyverkezés stratégiáját vonja kérdőre. A kutatás fő célja, hogy felhívja a figyelmet a nukleáris haderő felmérésénél alkalmazott módszertanok eltérésére, amelyet a katonai kommunikáció és haditechnikai tudományág természetének két jellemzője eredményez. Elsőként, a katonai kommunikáció titkosított természete lehetetlenné teszi a technológia egységes fejlődését, mivel magától értetődően, a szuverén államnak nem érdeke, hogy a különböző feleknek átfogó értelmezése legyen egy ország védelmi mechanizmusairól. A kutatás, azonban arra következtet, hogy a második befolyásoló tényezőnek, a felek érzelmi elfogultságából adódó szubjektivitásnak nagyobb szerepe van a kölcsönösen biztosított megsemmisítés elvének megkérdőjelezésében. A tanulmány, kvantitatív elemzésével alátámasztja azt a tézist, miszerint a saját oldaluk iránti elfogultság, az adott állam erejének túlbecslése felé tereli a katonai vezetőket. Az állam katonai erejének felbecslésénél jelen lévő elfogultság—ami sokszor adódhat a rendszer korrupt vagy megfélemlítő politikai természetéből—jelentősen eltorzítja a nemzetközi nukleáris arzenálról alkotott képet.

Logan kutatásában a hidegháborús évek katonai dinamikáját vizsgálva bizonyítja a haderők becslésének asszimetriáját. A szovjet és az amerikai katonai vezetés stratégiáit elemzi, az egymás nukleáris haderejéről alkotott kép függvényében. A kutatás során a háborús évekből fennmaradt interjúk és archív anyagokat használ, annak érdekében, hogy bizonyítsa a haderő felmérésénél tapasztalt általános szubjektivitást és a katonai vezetők elfogultságának jelenlétét. Ezen szubjektivitás pedig jelzi, talán nagyobb esély van egy nukleáris háborúra mint ahogyan azt korábban gondoltuk.

Röviden

Az atombombák jelenléte elméletileg a nagyhatalmakat elrettenti a nyílt háborúktól

A katonai vezetők azonban rendszerint túlbecsülik saját államuk katonai képességét

A szubjektívitas és a saját képességek túlbecslése okán pedig nagyobb esély lehet egy atomháborúra, mint ahogyan azt korábban feltételeztük

David C. Logan

The Nuclear Balance Is What States Make of It. *International Security* 2022; 46 (4): 172–215

Civilek és a háborús erőszak elemzése

Laia Balcells és Jessica A. Stanton tanulmánya egy kvalitatív elemzés, amelyben a szerzők egy háborús kutatási-ág módszertanát vizsgálják. A szerzők, a háborús időszak és civil erőszak közötti kapcsolattal foglalkoznak, és elemzésükben felfedik a témára szakosodott kutatómódszertan hiányosságait.

Az elemzésben tárgyalt kérdés kiindulópontja az a feltevés, miszerint a társadalomtudományos közeg hagyományosan csak két megközelítést alkalmaz a civileket erőszakkal kapcsolatban. Balcells és Stanton szerint az első, makroszintű megközelítés azt vizsgálja, hogy különböző országokban játszódó konfliktusokban miként jelenik meg a civilek ellen elkövetett erőszak. Ebben a szemléletben, az összehasonlítás alapú elemzés fő változója a konfliktus helyszínéül szolgáló ország. A második, mikroszintű megközelítés, csak a rendszerek összehasonlítására épül (comparative politics) és csak az egy adott országban előforduló erőszak különböző formáit vizsgálja.

A tanulmány szerzői elemzésükkel több hiányosságra hívják fel a figyelmet. Először is, a témában alkalmazott hagyományos módszertant meghaladják a több állam, népcsoport vagy politikai közösség részvételével játszódó konfliktusok, hiszen ezek esetében hiányzik az államokat kizárólagosan szuverén tényezőként kezelő mikro- és makroszint kompatibilitása. Másodszor, a témában születő kutatásokban nem mindig lehet ilyen módon, a makro-micro kategóriákkal elválasztani a vizsgált erőszakos konfliktus okait. Továbbá, ha elemzők mégis a bináris makro- vagy mikroszerkezetet alkalmazzák, megeshet, hogy ezzel kizárják a konfliktus módszertani szerkezetén kívül eső, valódi indokait.

A szerzők konklúzióként megállapítják, hogy sem a makro-mikroszint, sem a szervezeteket és egyéni szereplőket vizsgáló módszertan nem képes önállóan koherens képet alkotni az adott konfliktus valódi okairól. Balcells és Stanton arra a következtetésre jut, hogy csak a két külön szemlélet integrálásával lehetséges a civilek ellen elkövetett háborús erőszak okainak kutatása. Érdekes tehát az ukrán-orosz konfliktus során készült elemzéseket is fenntartásokkal kezelni, és azok módszertanát is megkérdőjelezni a következtetések levonása előtt.

Röviden

Mikroszinten a civilek ellen egy adott országban elkövetett erőszak különböző formáit vizsgálják

Makroszintű elemzés során pedig a más országokkal történő összehasonlításból vonnak le következtetéseket a civilek ellen elkövetett erőszakkal kapcsolatban

A szerzők azonban rámutatnak hogy a két módszertan egyenként nem képes valódi képet alkotni a konfliktus valódi okairól, ellenben az ötvézésükkel ez a probléma áthidalható

Laia Balcells and Jessica A. Stanton

Violence Against Civilians During Armed Conflict: Moving
Beyond the Macro- and Micro-Level Divide
Annual Review of Political Science 2021 24:1, 45-69

Az orosz-ukrán háború ‘miért’-je: stratégiai kultúra és radikalizált narratívák

Elias Götz és Jorgen Staun kutatása az Orosz-Ukrán konfliktus okait vizsgálja, kiváltképp annak a két narratívának a formálódását amik lehetővé tették az Ukrajna ellen kivítt nemzeti szintű radikalizálódást, megágyazva az ország szuverenitását elítélő nézetek széleskörű megerősödésének. Az orosz stratégiai kultúra két vizsgált narratívái az ország két ellentétes globális geopolitikai felfogását taglalják. Az első középpontjában Oroszország a Nyugattal szemben észlelt alárendeltsége áll, a másik narratíva pedig az ország egykori nagyhatalmi státuszának visszaállítása iránti elköteleződésre bontja.

Oroszország a Nyugat felől érzett sebezhetőségének narratívája 4 különböző pillérra épít, amelyek egymással kölcsönhatásba lépve logikus érvrendszerrel támogatják az Ukrajna szuverenitásából adódó veszély legitimitását. Az első pillér tartalmazza az Oroszország méretéből adódó katonai hátrányokat, amelyek megnehezítik az ország egyidejű katonai védelmét. Ezt a félelmet igazolja a második pillér, a történelem során számos alkalommal megismétlődő katonai megszállás tapasztalta. Ehhez kapcsolódik a harmadik pillér is, ugyanis az ország elmúlt két évszázadának jelentős katonai konfliktusai (e.g. Napóleoni háborúk, Második Világháború) mind nyugati szereplők ellen zajlottak. Ennek a tendenciának a korszakos megtestesülését jelentette a Hidegháború, aminek következtében fizikai megtestesülést nyert az Oroszország és Európa közötti ellenségesség. Bár a kommunista blokk országai egyfajta szövetséges demarkációs vonalként álltak Oroszország és a Nyugat határában, ezen szövetséges rendszer lojalitásának megrendülése, a Nyugathoz való átpártolása, egy folyamatosan fennálló veszély jelenében töltötte és tölti be az Orosz, nyugatellenes félelem negyedik pillérének szerepét.

A félelemmel szemben, az Orosz nagyhatalmi státusz stratégiai kultúrája az Orosz vezetők politikai diszkurzusára épít, egyfajta realista, kultúrpolitikai hagyományként követve és követelve az egykori Császárság nemzetközi pozíciójának legitimitációját. Az orosz vezetők beszédei, a Putyinista korszak politikai kommunikációja igazolja, hogy az Orosz elgondolás szerint a geopolitikai hatáskörök, és a keleti blokk dominanciája nélkülözhetetlen a nagyhatalmi státusz elérése érdekében.

Az említett félelmi pillérek, éppen, ahogy a geopolitikai hatáskörök kérdésében kulcsszerepet kap Ukrajna, és az Ukrajna-Orosz kapcsolat hatalmi dinamikája. Egyrészt, Ukrajna fontos szerepet töltött be az orosz védelmi mechanizmusban, egyaránt politikai és katonai szerepkörében. Másfelől, az Ukrajnán gyakorolt Orosz politikai dominancia, a történelmi kapcsolódás miatt Oroszország keleti hatáskörének legfontosabb pontját képezte.

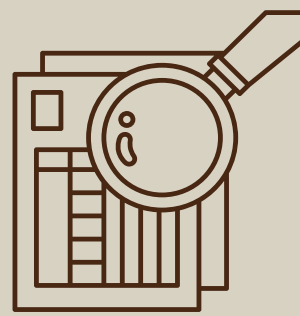
A kutatás eredményeként a szerzők tehát arra a következtetésre jutnak, hogy az oroszországban évek óta formálódó Ukrajna szuverenitás ellenzését leginkább Ukrajna nyugatosodása táplálta. Ukrajna és a Nyugat folyamatosan növekvő együttműködése két irányból is megrengette Oroszország nemzetközi pozícióját; aláásta az orosz védelmi rendszert, valamint az ország nagyhatalmi pozíciójának legitimitációját.

Röviden

Oroszország
sebezhetőnek érzi magát
a Nyugattal szemben

A sebezhetőség a
történeti tapasztalatokból
fakad

Ez a benyomás növeli
Ukrajnával szemben indított
háború belső legitimációját

Elias Götz & Jørgen Staun

Why Russia attacked Ukraine: Strategic culture and radicalized narratives, Contemporary Security Policy, 43:3, 482-497,

Szexuális bántalmazás fegyveres konfliktusok alatt

Ragnhild Nordås és Dara Kay Cohen tanulmányokban a szexuális bántalmazás szerepét vizsgálják fegyveres konfliktusok alatt. Az utóbbi időben jelentősen nőtt az empirikus kutatások száma a jelenség minden formájáról, a szerzőpáros pedig ezeket az új felfedezéseket foglalja össze, bemutatja a releváns akadémia vitákat, illetve javasolnak további kutatási területeket a jövőre nézve.

Korábbi tanulmányok, kifejezetten azok amelyek a jugoszláv és ruandai konfliktusokat vizsgálták, úgy hivatkoztak az ilyesfajta erőszakra, mint ami elkerülhetetlen, opportunista, és sajnálatos velejárója minden háborúnak. Ezzel szemben a Nordås és Cohen által bemutatott új kutatások találtak sok jelentős befolyásoló tényezőt amik pontosabb választ adnak arra hol, mikor, miért, és hogyan történhet szexuális bántalmazás konfliktusok során. Ezek közé tartozik, hogy állami hadseregek többet erőszakolnak, mint bérelt, vagy kisebb, helyi milíciák, Cohen szerint mivel a közös erőszaktétellel alakítanak ki egyfajta testvéries viszonyt a katonák. Továbbá, míg a szexuális erőszaktétel elrettentő fegyver a civil lakossággal szemben, egyben a hadsereg ellen is fordítja azt – a lakosság együttműködése pedig nagy általánosságban kevésbé fontos egy nemzeti hadseregnek, mint egy kisebb, önálló haderőnek.

A szerzőpáros szintén kitér arra, milyen indokok tudják visszaszorítani a szexuális bántalmazások elkövetését. Egy tanulmány szerint már egy szigorú tábornok elég arra, hogy a katonák ne is gondoljanak az erőszakra – fordított esetben a tábornokok nem kifejezetten támogatják, inkább szemethunynak az erőszak felett. Ha a fegyveres csapat a lakossággal együtt szeretne dolgozni, női informátorokat akar toborozni, vagy egy konkrét ideológia mellett harcol amit megsértenének a szexuális erőszakkal, akkor szintén nem követnek el ilyesféle atrocitásokat.

Végezetül, Nordås és Cohen kiemeli a további kutatás fontosságát. Bizonyítottan, minél több a szexuális bántalmazás egy konfliktus során, annál több diplomáciai tevékenységre van szükség így a jelenség tanulmányozása kiemelten fontos biztonságpolitikai szempontból is. A jövőben több tanulmányra, új kutatási eszközökre, és innovatív módszertanokra van szükség, hogy még jobban megértsük a fegyveres konfliktusok alatti szexuális bántalmazás okait és következményeit.

Röviden

A tanulmány a fegyveres konfliktusok alatti szexuális bántalmazás helyzetét mutatja be,

A jelenség nem általános velejárója a konfliktusoknak, hanem függ a hadsereg fajtájától (nemzeti vagy privát), a vezetők személyiségétől, illetve a lakosság szerepétől egy adott konfliktusban

Ukrajnában is igazak a kutatás megállapításai, mivel az orosz katonák egy nemzeti hadsereg részei akiknek nem prioritás a lakosság együttműködése – így nincs semmi ami visszatartaná az erőszakot

Ragnhild Nordås & Dara Kay Cohen

Conflict-Related Sexual Violence, Annual Review of Political
Science, vol. 24, pp. 193–211

Stratégiai kiszámíthatatlanság: a doktrína kiértékelése Nixontól Putyinig

A stratégiai kiszámíthatatlanság nem új találmány; George Washington, Richard Nixon, Bill Clinton, Donald Trump, és újonnan Vlagyimir Putyin is próbálkozott már a célzott kiszámíthatatlanság stratégiájával több-kevesebb sikerrel. Elemzésében Andrew L. Stigler a stratégia előnyeit és hátrányait tárgyalja, különös hangsúllyal annak amerikai felhasználására Nixon elnöksége óta, illetve Vlagyimir Putyin törekvéseire a kiszámíthatatlanságra Ukrajnában.

A stratégiai kiszámíthatatlanság definíciója egyszerű: egy adott állam a célja, hogy a többi állam őt kiszámíthatatlannak gondolja, és ebből ő előnyt szerezzen. Teheti ezt váratlan politikai lépések meghozatalával, előre bejelentett intézkedések szokatlan gyorsasággal való végrehajtásával, vagy a már korábban meghozott rendelet mentén, de szokatlanul agresszív, határozott cselekvéssel. Ha egy állam sikeresen használja a kiszámíthatatlanság stratégiáját, megelőzheti a provokációt, illetve jobb alkupozícióba kerülhet rövid-, közép-, és hosszútávon. Mindemellett a stratégia könnyen félreérthető, következetlenségként, árulásként, gyengeségként, vagy pánikreakcióként is értelmezhetik a riválisok, így ritka a sikeres alkalmazása.

A szerző szerint Ukrajnában Putyin kifejezetten stratégiai kiszámíthatatlanságra törekszik. 2022 február 24-ei beszédében “még soha nem látott” retorzióval fenyegette azon országokat, akik bele mernek avatkozni a háborúba – azóta már atomfegyverek bevetésével is fenyegetett, amelyek használatára a második világháború óta nem volt példa. Putyinnak minden oka megvan a stratégia alkalmazására: az orosz haderő valószínűleg nem bírna egy NATO által támogatott ukrán haderővel, így megpróbálja előre elrettenteni Ukrajna szövetségeseit a beavatkozástól. A körülmények is ideálisak: a közvélemény Putyint semmitől megghátráló, céltudatos “őrültként” ismeri, így hihető tőle a “mindenre képes” államférfi szerepe. Továbbá Putyint nem köti a hátszág véleménye vagy az őt körülvevő kormánytagok aggályai olyan szorosan, mint az amerikai vezetőket.

Habár a háború végéig nem lehet pontosan megítélni a stratégia sikerességét, mindenképpen érdemes rá odafigyelni, mivel a doktrína egyik legtisztább alkalmazását láthatjuk megalkotása óta.

Röviden

A stratégiai kiszámíthatlanság doktrínáját követve egy adott állam elhiteti magáról, hogy "bármire képes" és így ellenségei a retorziótól félve nem provokálják, szövetségesei pedig többet engednek neki alku során.

Rosszul alkalmazva viszont a doktrína hiteltelenséghez és bizalmatlansághoz vezet mind a szövetségek, mind az elrettendő ellenségek szemében

Az ukrajnai háború során Vlagyimir Putyin a stratégiai kiszámíthatatlanság doktrínájának legtisztább formáját alkalmazza, annak minden előnyével és hátrányával

Andrew L. Stigler

Strategic Unpredictability: Assessing the Doctrine from Nixon to Putin, *Survival: Global Politics and Strategy*, vol. 64, no. 3, pp. 49-66

Remény elnapolva: Oroszország 1991-től 2021-ig

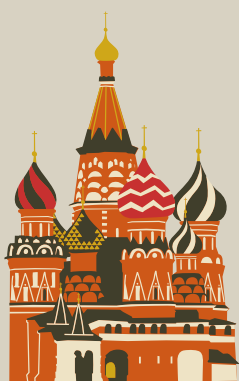
Rodric Braithwaite írásában Sztálin halálától Ukrajna lerohanásáig elemzi a szovjet és később orosz vezetőket, hogy tisztább képet adjon a mostani Oroszország problémáiról. Braithwaite az Egyesült Királyság nagykövete volt Oroszországnak 1991 és 1992 között, elemzése saját tapasztalatain, diplomáciai beszélgetésein, és jelentős irodalmi gyűjtésen alapul.

A Szovjetunió helyét 1991. december 25-én hivatalosan is átvette az Oroszországi Föderáció, amivel végetért Oroszország birodalmi státusza. Az orosz társadalomnak a birodalmi státuszért cserébe a nyugathoz hasonló jólétet ígértek, ám ez a felhőtlen jólét máig nem érkezett el. Braithwaite ennek a megszegett ígéretnek tulajdonítja Putyin felemelkedését és az ukrán háborút. Mikor a jólét a 2000-es évek végére sem érkezett el az orosz társadalom becsapva érezte magát. Vlagyimir Putyin ezt a kiábrándulást használva a birodalmi státusz visszaszerzésével nyerte meg az orosz társadalmat, és a mai napig ez a birodalmi retorika határozza meg vezetését.

Braithwaite a történelmi áttekintés után két fontos megfigyelést emel ki. Elsőként azt, hogy bár az orosz történelmet eddig sikertelen reformok és kegyetlen elnyomások jellemezték, nem szabad ezeket evidensnek venni. Kifejezetten visszautasítja az "ilyen az orosz néplélek" típusú kijelentéseket, amik predesztinálják Oroszországot a birodalmi elnyomás valamilyen formájára. A történelem során rengeteg példát hoz Braithwaite olyan nemzetekre, amik képesek voltak teljesen újraértelmezni magukat – Japán és Németország a második világháború után, Franciaország a forradalom után, vagy a modern Kína – így Oroszországot is hiba lenne leírni. Másrészt, akárhogyan is értelmezi magát újra Oroszország, a Szovjetunió nagyhatalmi szerepe már nem elérhető – azt a vákuumot betöltötte Kína. Bármilyen birodalmi álmokat is hangoztat Putyin, az orosz társadalom hamarosan rá fog jönni, hogy a jólét és a birodalmi státusz opciók közül az egyik elérhetetlen, a másikért pedig radikális társadalmi változások kellenek.

Az orosz rendszerváltás nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket, amely kiábrándultságot a mai napig kihasznál Putyin

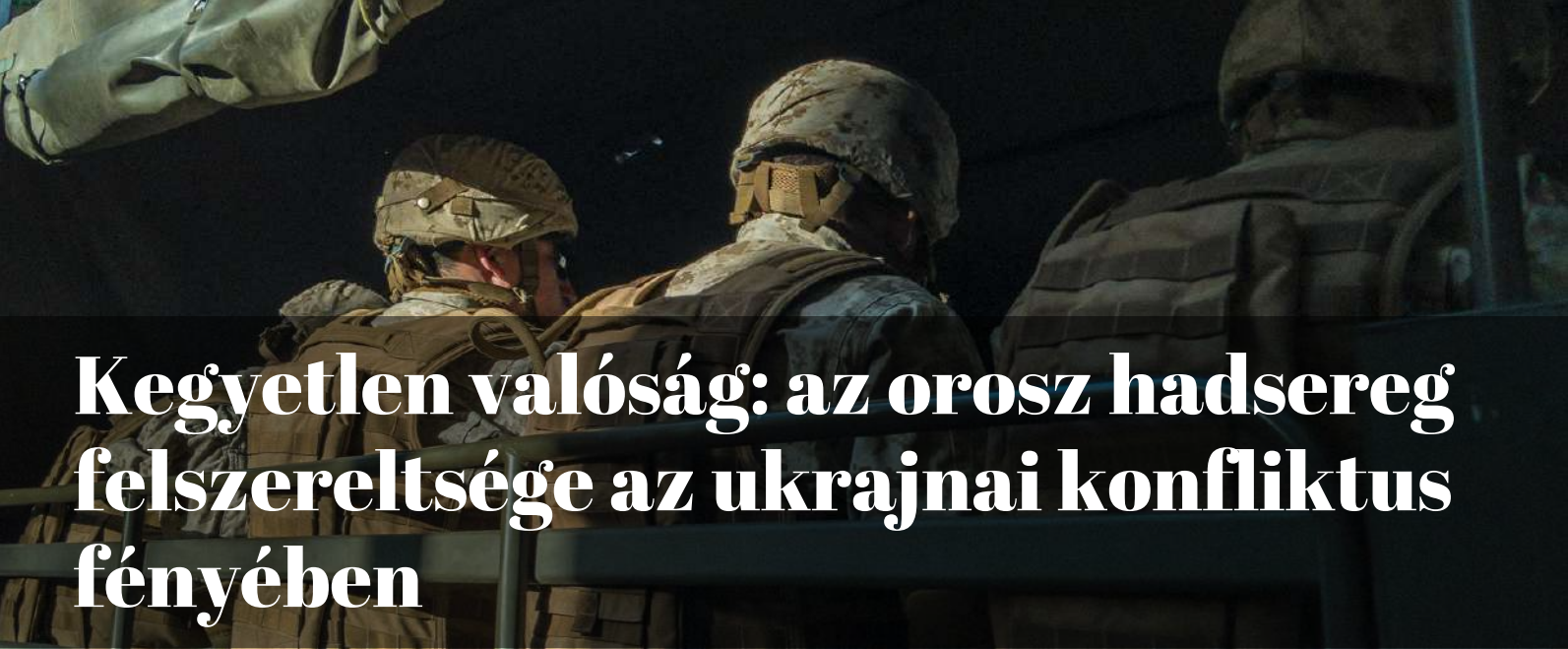
Rodric Braithwaite, mint a Szovjetunióban élő brit diplomata, a tapasztalatai és történelmi ismeretei alapján írja le a Sztálin utáni szovjet illetve orosz vezetőket a mostani orosz helyzet megértése érdekében

Konkluzióként Braithwaite kiemeli, egy ország bármikor tud változtatni a sorsán, ha azt a társadalom is úgy akarja

Rodric Braithwaite

Hope Deferred: Russia from 1991 to 2021, Survival: Global Politics and Strategy, vol. 64, no. 1, pp. 29–44

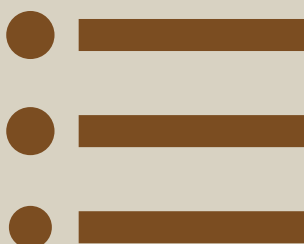

Kegyetlen valóság: az orosz hadsereg felszereltsége az ukrajnai konfliktus fényében

Amikor Oroszország lerohanta Ukrajnát, a legtöbb elemző az orosz csapatok gyors és hatékony előretörésére számított, kevést esélyt adva az ukrán ellenállásnak. A kezdeti sikerek után azonban látványosan lelassult az orosz offenzíva. Nem sikerült elfoglalni a Donyec-medencét, a belorusz erősítés logisztikai problémákba ütközött, illetve az ukrán különleges egységek katonái rendszeresen tönkreteszik az orosz ellátási láncokat, így csökkentve a megszállók katonai morálját. Oroszország relatív sikertelensége kifejezetten váratlan – a NATO háborús szimulációiban az oroszok gond nélkül elfoglalták Kelet-Európát, mielőtt bármiféle nyugati erősítés megérkezett volna. Mi tehát az oroszok leszereplésének az oka? Robert Dalsjö, Michael Jonsson és Johan Norberg erre keresnek választ cikkükben.

Elemzésük szerint a kudarc három legjelentősebb indoka a túlzott politikai optimizmus, az újgenerációs háborús eszközök túlértékelése és a rendszerszintű korrupció. Ukrajnára az orosz társadalom egyes részei még mai napig úgy gondolnak, mint egy szovjet tartományra, a nagy birodalom kis szeletére, és ez alól a szerzők elmélete szerint a hadi vezetés sem kivétel. Így meglehet, hogy az orosz hadvezérek túlságosan alábecsülték az ukrán haderőket, míg az orosz erőket aránytalanul felértékelték. Második indokként az írás kifejti, hogy a médiában sokat hangoztatott újgenerációs háborús eszközök (pl. álhírterjesztés, online félelemkeltés, kibertámadás) korántsem voltak olyan hatékonyak, mint ahogy arra az orosz vezetés számított. Nem lehet megmondani, hogy maga a módszer haszontalan, vagy csupán nem megfelelően használták az oroszok a kiberfegyvereket, mindenesetre ez az „új front” nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket. Végző indokként pedig a szerzők kiemelik a rendszerszintű korrupciót. A szovjet vezetés hagyatékaként máig jellemző az orosz hadseregre az adatok szépítése, a vezetői döntések vak elfogadása, illetve a végtelen központosítás. Kissé spekulatíván a szerzők azt sem tartják kizártnak, hogy a kezdeti káoszt annak köszönhetik az oroszok, hogy Vlagyimir Putyin személyesen akarta vezetni a háborút.

Oroszország hadereje tehát kevésbé fenyegető, mint azt a NATO eredetileg gondolta – a jövőben komolyan át kell értékelnie az ország hadi képességeit, akármilyen kimenetele is lesz az ukrán háborúnak.

Az ukrán háború alatt az orosz hadsereg csúfosan leszerepelt

Ennek legfőbb okai a túlzott optimizmus, a hibrid háborús eszközök túlértékelése, és a katonaság rendszerszintű korrupciója

A háború után a NATO-nak komolyan át kell értékelnie Oroszország katonai jelentőségét

Robert Dalsjö, Michael Jonsson & Johan Norberg

A Brutal Examination: Russian Military Capability in Light of the Ukraine War, Survival: Global Politics and Strategy, vol. 64, no. 3, pp. 7-28

Szélsőséges csoportok harcosai: mi teszi vonzóvá az extrém jobb ukrán önkéntes alakulatait?

A Jobb Szektor Önkéntes Ukrán Hadtest (RS VUC) 2014-ben alakult a Krím-félsziget annektálását követően, mint független neonáci, nacionalista hadtest. Legfőbb céljuk, hogy „felszabadítsák Ukrainát a Kreml ellenőrzése alól” és, hogy „megtisztítsák a kormányt az oligarchák befolyásától”.

A European Journal of International Security tanulmánya azt vizsgálja, hogy milyen motiváció hajtja azokat, akik a Jobb Szektor Önkéntes Ukrán Hadtesthez csatlakoznak. A tanulmányt interjúsorozat előzte meg, melyben a megkérdezetteknek volt alkalmuk bemutatni saját szemszögükből, hogy milyen okból csatlakoztak a hadtesthez.

A tanulmány keretében megkérdezett tagok állításai szerint a hadtest kielégíti a társadalmi igényeiket, és biztos pontként szolgál az életükben. Az RS VUC tagjai úgy érzik, hogy egy nagy család tagjai, ahol megegyeznek az érdekek és a célok, és mindig számíthatnak egymásra. A megkérdezettek sokkal inkább tekintik a bajtársaikat családtagjaiknak, mint a tényleges családjukat. A csatlakozáshoz több külső tényező is hozzájárult; mint például az országon belüli bizonytalan helyzet kialakulása, mind gazdasági, mind biztonsági szempontból. A bizalom hiánya is a szervezet irányába terelte a megkérdezetteket: a hadtest tagjai nem bíznak sem a politikusokban sem pedig a hadseregben, úgy gondolják, hogy nem lépnek fel elég keményen az orosz befolyásolttság ellen.

A bizonytalan külső helyzet eredményeképp a közösségi élmény megszerzése érdekében bármilyen jól megszervezett, tagjaiknak célt, közösségi élményt és esetleg egyéb juttatásokat nyújtó szervezethez csatlakoznak a társadalom elkeseredett tagjai, ez kedvez a szélsőséges, akár paramilitáris szervezeteknek.

A Jobb Szektor Önkéntes Ukrán Hadtest (RS VUC) 2014-ben alakult a Krím-félsziget annektálását követően, mint független neonáci, nacionalista hadtest.

A hadtest tagjai inkább tekintik családjuknak batársaikat, mint tényleges családjukat. Állításuk szerint bajtársaikra mindig, minden körülmények között számíthatnak.

A bizonytalan külső helyzet és az elkeseredettség nagyban hozzájárul a paramilitáris és szélsőséges szervezetek felemelkedéséhez, hiszen a közösségi élmény érdekében többen csatlakoznak hozzájuk.

Khalil Mutallimzada és Kristian Steiner

Fighters' motivations for joining extremist groups: Investigating the attractiveness of the Right Sector's Volunteer Ukrainian Corps, European Journal of International Security, 2022 April, 1-23. oldal

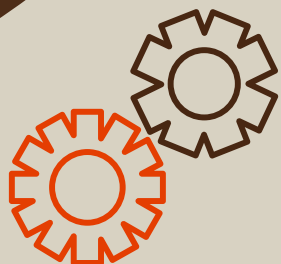
Miért nem alakul a háború a tervek szerint?

A tanulmány azt vizsgálja, hogy mi lehet az oka annak, hogy az orosz-ukrán konfliktusban az ukrán fél kimagaslóan teljesít az orosz hadsereggel szemben. A február 24-én megindított támadás nem volt olyan sikeres, mint ahogy azt az orosz fél remélte. A Foreign Affairs írása rávilágít arra, hogy egy ország haderejének meghatározása a fegyverek mennyiségén, minőségén, valamint a hadsereg létszámán és a képzettségén is múlik. Nem elhanyagolható azonban az adott ország gazdasága, a logisztikai rendszerek felépítése, ami biztosítja, hogy minden szükséges felszerelés eljusson a frontvonalra. Fontos tényező a sikeres hadviselés érdekében a megfelelő vezérkar kiválasztása is.

A parancsnokok és parancsaik meghatározóak háborús helyzetben, éppen ezért fontos, hogy a vezérkar tagjai képzettek, higgadtak és rátermettek legyenek, hiszen egyetlen megfelelő vagy hibás parancs akár el is döntheti a háború kimenetelét. Az ukrán rendszerben katonáknak megengedett, hogy kezdeményezzenek, hiszen ők tartózkodnak a fronton, közelebb állnak a történésekhez, mint a vezérkar tagjai, éppen ezért gyorsabban tudnak alkalmazkodni az aktuális helyzethez. Az orosz rendszer sokkal hierarchikusabb és kevésbé engedékeny, a katonáknak követnie kell a parancsokat. Az Oroszországban fennálló autoriter rendszer alapját képezi ennek a logikának, ami kedvezőtlen kimenetellel is járhat, hiszen a parancshozó lehet maga a diktátor is, aki nem feltétlenül rendelkezik a megfelelő háttértudással a helyes döntés meghozatalához, a katonáknak pedig követniük kell a parancsot.

Az adott ország politikai berendezése hatással lehet a háború kimenetelére vagy erősen befolyásolhatják a veszteségeik arányát. A katonák saját véleménye a parancsok teljesítésével kapcsolatban meghatározó lehet, hiszen pontosabb képpel rendelkeznek a körülményekről, mint akár a parancsnok, vagy egyes politikai vezetők. Mindezek eredményeképp az ukrán hadsereg a vezérkar rugalmassága miatt sikeresebb akciókat tud véghezvinni, mint ellenfele.

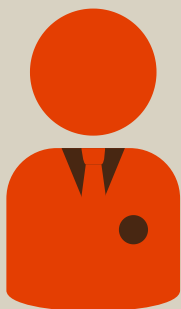
Röviden

A háborúban a haderő szervezésének módja is fontos tényező.

Az ukrán katonák több beleszólással rendelkeznek a vezérkari döntésekbe, mivel közelebb tartózkodnak a fronthoz, így meglátásaik hasznosak lehetnek a győzelem érdekében.

Oroszországban központosított a rendszer, így sokszor nincs megfelelő háttértudás az egyes parancsok mögött.

Lawrence Freedman

Why War Fails: Russia's invasion of Ukraine and the Limits of Military Power, Foreign Affairs, July/August 2022

Az orosz-ukrán konfliktus a kibertérben.

Oroszország 15 éve használja a kiberképességeit ellenfeleivel szemben. Ekkor jöttek rá, hogy a kibertérben megvalósuló támadások bizonyos esetekben pusztítóbbak lehetnek, mint az erőszak alkalmazása. A virtuális térben történő támadásokkal meg lehet bénítani a közlekedést, dezinformációkat lehet terjeszteni, amellyel akár forradalmat is lehet szítani az adott országon belül. Oroszország főként 2015-től kezdte aktívan támadni Ukrajnát a kibertérben, amikor negyed millió ember áramellátását szüntette meg. Vélhetően azért, hogy a lakosság körében elégedetlenséget szítson és megbuktassa a kormányt. Azóta a támadások célba vették már Ukrajna bankrendszerét, vasúti hálózatát, nukleáris létesítményeit és a sajtót is.

A 2022 februárjában megindított támadást követően leginkább weboldalakat hekkeltek meg, hogy „fake news”-okat terjesszenek. A számításokkal ellentétben az infrastruktúra rendszere nem szenvedett jelentősebb támadást. Jeremy Fleming kijelentette, hogy a kibertérben véghezvitt támadási kísérletek alapján Oroszország nincsen felkészülve az informatikai háborúra és jóval gyengébben teljesít a vártnál. A Microsoft, Cisco, Google és az ESET ezzel szemben azt állítják, hogy az orosz-ukrán háború egyre erősödik a kibertérben. Az virtuális térben megkísérelt támadások természete és mennyisége alapján az oroszok villámháborúra számítottak, mivel elsődlegesen az ukrán állampolgárok adatainak megszerzése volt a fő cél, nem pedig bizonyos rendszerek megsemmisítése. A támadások gyakorisága és súlyossága a háború későbbi szakaszában erősödött, amikor az orosz hadsereg nem tudta elérni a kitűzött célokat.

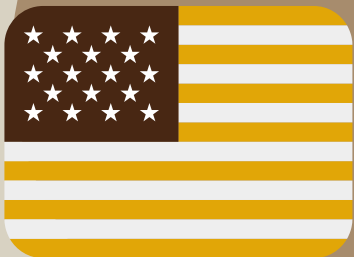
Az USA a háború kirobbanását követően szakértőket küldött, hogy csökkentsék az orosz támadások sikerességét. 2022 márciusára pedig Oroszországot támadták legtöbbször a kibertérben. Azonban az amerikai hekkereknek vigyázniuk kell, ha miattuk emberek sérülnek, vagy épen halnak meg, az azt jelentené, hogy az USA is közvetlenül részt vesz a konfliktusban. Nem más a helyzet akkor sem, ha ugyan ukrán féltől jön a támadás, de jelentős amerikai segítséggel és hasonlóan negatív következményekkel járna.

Oroszország 2015-ben kezdte el támadni Ukrajnát a kibertérben.

A virtuális térben megkísérelt támadások természete és mennyisége alapján az oroszok villámháborúra számítottak, mivel elsődlegesen az ukrán állampolgárok adatainak megszerzése volt a fő cél, nem pedig bizonyos rendszerek megsemmisítése.

Ha amerikai hekkerek beavatkozása miatt valaki életét veszíti, az automatikusan Amerika részvételét jelentené a konfliktusban.

Marcus Willett

The Cyber Dimension of the Russia-Ukraine War, Survival:
Global Politics and Strategy, vol. 64, no. 5, pp. 7-26